

S. tvorbu charakterizuje představa sociální a národní obrody opřené o mravní příklady silných jedinců. Její eklekticky začátečnickou etapu představují meditativní básně s tematikou vojenské služby (*Hodiny ukazují dvanáct*) a bizarně fabulované povídky zasazené do exotického prostředí Jadranu, Jugoslávie a Řecka (opožděně vydaný soubor *Agave*). Ve hrách pro ochotnické dětské soubory uváděl S. postavy soudobých dětí do světa tradičních pohádkových bytostí a děj spojoval s výchovným apelem k podnikavosti a vlastenecké obětavosti. Didaktičnost provázená frázovitým uctíváním symbolů a představitelů československé státnosti vystupuje ještě výrazněji do popředí v dramatických pásmech a sbornících scénické recitace pro školní oslavy státních svátků. Zitelnění svých ideálů nalezl S. v patriarchálním světě valašských pasekářů hájících svou duchovní i hmotnou nezávislost ve střetech s dravým (zvláště židovským) kapitálem (*Paprádná nenařká, Fujary volají na grůň*). Mytizace typu valašského horala se v jeho románech pojí s využitím bájeslovných prvků, monumentalizací krajinného rámce dějů a s neustále sílícím výrazovým lyrismem. Základní téma existenčního zápasu doprovázejí často motivy neopřetované lásky a pytlácké vášně (*Paseka mlčí*) a lákavých, ale zrádných dálek (*I kamenitá země zpívá* a zvláště poéma *Gombar Martin*). V rámci konstantní tematiky i emblematicky se autorova pozornost postupně přesouvala ke vzdálenějším historickým obdobím, k příběhům horských pašeráků, portášských hlídek a svobodníků hájících svá privilegia proti rozpínavé vrchnosti (*Lesy se mstí, Dvorec u jezera*). Jako aktuální ohlas válečných událostí vznikl partyzánský román *Na hory padá noc* i značná část příležitostné politické lyriky shrnuté do souboru *Naftový důl*. Román *Paprádná nenařká* byl v úpravě J. Drdy zfilmován pod názvem *Děvčica z Beskyd* (1944).

PŘÍSPĚVKY in: kat. Bohumil Sláma. *Obrazy – pastely* (Gottwaldov 1986); *Čes. slovo*; Mládí (Brno); *Nár. osvobození* (1934); – posmrtně: ant. *Píseň o nosu* (2005, ed. I. Wernisch). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie*: *Hodiny ukazují dvanáct* (BB 1933); *Zachráněný poklad* (D pro ml. se zpěvy a tanci, b. d., 1936, prem. 1935, hudba B. Janečka); *Čaroděj Čin-Čun-Čan* (D pro ml. se zpěvy a tanci, b. d., 1937, prem. 1936, hudba O. Ďubala); *Kluci, pozor, loupežníci!* (opereta pro ml., b. d., 1937, i prem., hudba B. Janečka); *Dr. Edvard Beneš, druhý prezident* (dramatické pásmo, b. d.,

1937); *Státní svátek* (scény a scén. recitace, b. d., 1937); *Za červenobílým praporem* (projevy, scény a sbor. recitace pro ml., k 40. výr. založení nár. soc. strany, 1938, s F. Holubcem); *Kluci ze Čtvrté ulice* (P pro ml., 1939); *Bob a Fat* (DD pro ml., b. d., 1940); „*Děti, vzhůru na jeviště*“ (BB, výstupy a scén. recitace pro ml., 1941); *Neposlušný chlupáč* (B a scén. recitace pro ml., b. d., 1941); *Sportu zdar!* (B a scén. recitace pro ml., b. d., 1941); *Paprádná nenařká* (R 1942, 1. d. trilogie Cagalové z Paprádné); *Fujary volají na grůň* (R 1943, 2. d. trilogie); *Paseka mlčí* (R 1943); *Lesy se mstí* (R 1944); *I kamenitá země zpívá* (R 1945, 3. d. trilogie); *Gombar Martin* (B 1945); *Naftový důl* (BB 1946); *Na hory padá noc* (R 1946; přeprac. a rozšíř. vyd. 1956); *Agave* (PP z let 1929–37, 1947); *Dvorec u jezera* (R 1947). – *Ostatní práce*: *Základy ústavu stavovského řádu* (1937); *Čas, který přišel* (1960, text bibliofilie s igeloty F. Příkryla). ■

LITERATURA: ● ref. *Paprádná nenařká*: V. Martinek, *LidN* 16. 1. 1943; V. T. (Tichý), *Nár. práce* 6. 2. 1943 ●; kp. (K. Polák): ref. *Fujary volají na grůň*, *Nár. práce* 23. 3. 1944; ● ref. *Paseka mlčí*: kp. (K. Polák), *Nár. práce* 21. 10. 1944; J. Machoň, *LidN* 24. 10. 1944 ●; J. Mecer: ref. film *Děvčica z Beskyd*, *Čes. dělník* 1944, č. 44; ● ref. *Lesy se mstí*: K. P. (Polák), *Nár. práce* 28. 12. 1944; J. M. (Machoň), *LidN* 13. 2. 1945 ●; jm (J. Machoň): ref. *I kamenitá země zpívá*, *Svob. noviny* 7. 3. 1946; A. Rečka in M. J. S.: *Na hory padá noc* (1946); R. Konečný: ref. *Agave*, *List Sdružení mor. spisovatelů* 2, 1947/48, s. 149; ● ref. *Na hory padá noc* (2. vyd.): G. Hajčík, *Hlas revoluce* 1956, č. 10; J. Štefánek, *LitN* 1956, č. 34; I. Klíma, *RP* 13. 12. 1956; J. Pleskot, *Červený květ* 1957, č. 2 ●; Z. Daněk: *Vypravěč rodného kraje*, *Svob. slovo* 19. 9. 1995; N. Jurčák: *Valašský spisovatel M. J. S., Valaško 2000*, č. 5; (mok): *Zemřel nositel Ceny města Zlína*, *Zlínské noviny* 26. 2. 2003.

bd

Antonín Sova

* 26. 2. 1864 *Pacov*

† 16. 8. 1928 *Pacov*

Básník a prozaik; impresionistickou přírodní lyrikou, symbolistickou sociální poezií i milostnými verši se výrazně podílel na proměnách poezie, které vyvolala básnická generace 90. let 19. století. V jeho smyslově bohatých verších se intenzivní zájem o osudy jedince, národa i společnosti, projevovaný též emfatickými invektivami vůči soudobým konvencím, střídá se zabstraktnujícími reflexemi o nadosobních hodnotách vedoucích k usmíření se světem; prózy s autobiografickými prvky charakterizuje uvolněný epický tvar, jenž zprvu pomocí lyrizace vytváří půdu pro citovou analýzu vnitřně

rozkolísaných mladých lidí, později prostřednictvím zesílené dějovosti tvoří prostor pro postavy zaskočené milostným zklamáním a pro pokus o společenský román.

Syn učitele, jenž přesídlil 1866 s rodinou do Lukavce u Pacova (působil na tamní farní škole a 1871 se stal řídícím učitelem) a proslul i jako hudebník (komponoval, byl regenschorim, zpíval při pohřbech a svatbách, založil zpěvácký spolek) a svému synovi poskytl dobré hudební vzdělání. S. studoval od 1876 na gymnáziu, nejprve v Pelhřimově a od 1879 v Táboře. 1878 ho zasáhla smrt matky, na niž byl silně citově vázán, a 1879 otcův nový sňatek; následující vzájemné odcizení S. pociťoval jako bolestnou ztrátu domova. Ve čtvrté třídě vážně onemocněl, propadl a strávil takřka celý rok 1880 doma; po uzdravení pokračoval od 1881 ve studiu v Písku (mat. 1885). Jeho literární orientaci posílil 1879 příchod sestry J. Vrchlického Jany jako učitelky na lukavickou školu a 1882 i pobyt druhé sestry Emy (S. první lásky), které ho seznamovaly s poezií lumírovců. Již na gymnáziu začal S. psát i publikovat verše (od 1882 Lumír, 1883 ještě Světozor); všechny podepisoval až do 1889 pseudonymem (hlavně Ilja Georgov, podle jména bývalého bulharského studenta písecké školy). Po maturitě odešel do Prahy studovat práva; na popud A. Heyduka (v Písku mu S. pomáhal s redigováním Otavanu) mu zprvu určitou hmotnou pomoc poskytl J. Vrchlický, jemuž měl opisovat práce a pořádat knihovnu. Pro nouzi a nespokojení studiem se S. ještě koncem 1885 vrátil do Lukavce a teprve po roce získal díky intervenci obou básníků zaměstnání v redakci Ottova slovníku naučného, na jaře 1887 pak dostal místo protokolisty na zdravotním referátu pražského magistrátu. V redakci slovníku a na právnické fakultě se seznámil s mladými literáty, mj. s H. G. Schauerem a F. X. Šaldou (všichni tři ještě s dalšími připravovali 1888 neuskutečněný almanach Vpád barbarů), trvalé přátelství uzavřel s budoucím biologem A. Štoldem. 1887 byl přijat do Umělecké besedy (1890–1908 byl jejím knihovníkem), t. r. patřil i k zakládajícím členům Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj (1901 napomáhal při zakládání jeho Nakladatelského družstva), 1894 se krátce podílel jako spoluvydavatel na vzniku Moderní revue, 1895 podepsal manifest Česká moderna, hromadné vystoupení mladé generace proti soudobým politickým i literárním po-

měrům. Do povědomí širší veřejnosti se zapsal 1897 apelatívní básní *Theodoru Mommsenovi* (pateticky v ní nazval známého berlínského historika antiky „zesurovělým a ješitným starcem“), která byla vyvolána jeho dopisem rakouským Němcům (otištěn ve vídeňské Neue freie Presse), vyzývajícím k pangermánské jednotě a k tvrdému odmítnutí všech politických nároků českého národa; Mommsenovy vyhrčené výroky vzbudily odpor i mimo Čechy (J. Pekař; V. Jagić, E. Denis). 1898 S. vyhrál konkurs na knihovníka pražské Městské knihovny (1910 se stal jejím ředitelem), 1901 podnikl exkurzi po knihovnách v Německu, Belgii a Holandsku (předtím cestoval 1894 s přáteli A. J. Klosem a D. Panýrkem přes Vídeň, Lublaň a Terst do severní Itálie s návratem přes Innsbruck a Mnichov). Oženil se 1900, ale věkově nerovné manželství (nevěště M. Kovaříkové bylo 17 let) se brzy začalo rozpadat a vyústilo v rozchod, který S. velmi těžce nesl. Kolem 1903 se poprvé objevily příznaky S. těžké míšň choroby, která ho nakonec připoutala na pojezdňé křeslo. Krátce po válce se sblížil a začal si dopisovat s obdobně zdravotně postiženou vdovou po O. Hostinském Zdeňkou (už 1916 jí dedikoval novelu *Pankrác Budecius, kantor*); stýkal se také s mladšími literáty, z nichž K. Konrád působil i jako jeho společník. 1919 S. vyvolal rozsáhlé polemiky básní *Sloky spisovatelům* (otištěna v Neumannově Červnu), v níž se přihlásil k soudobému socialistickému hnutí; podobně vyznívala i jeho další vystoupení (proti intervenci v Rusku, účast v Zemském výboru mezinárodního revolučního hnutí Clarté, podpis provolání Socialistické rady osvětových dělníků), jejichž jednoznačnost však vzápětí oslaboval relativizujícími komentáři. Do důchodu odešel 1920; letní prázdniny trávil ve Štítu u Chlumce n. Cidlinou, v Chlumu u Třeboně a ve Vysokém n. Jizerou, 1924 přesídlil natrvalo do Pacova. Pohřební obřad se konal v Praze, u příležitosti nedožitých 70. narozenin byla urna s jeho popelem uložena v pacovském sadu. – Syn Jan S. (* 1901, popraven 1945 v Terezíně, Ing.), na němž S. mimořádně lpěl, pečoval o básníkův odkaz a zejména obhajoval jeho knihovnickou činnost. – S. mládí se pokusil beletristicky zpracovat K. Dobeš v novele *Kde zahrady leží*.

S. rané verše se v 90. letech 19. století podílely na prudkém střídání básnických směrů, postupně překonávajících dosud převažující

lumírovsko-ručovskou poetiku. Jejich východiskem byla poezie J. Vrchlického (věta kryjící se s rozsahem mnohaveršové strofy, inverzní sloh, časté apostrofy), současně však příklon k tzv. žánru (v duchu podnětů francouzského básníka F. Coppéea), projevující se v sentimentálních idylách, ironických sociálně vyostřených scénách a městských přírodních náladách, znamenal jisté zprozaičtění stylu předchůdců (*Realistické sloky*). Byla-li obliba žánru jako projevu zájmu o všední tvář života obecnějším jevem tehdejší české poezie, stala se S. přírodní lyrika (hlavně jeho sonety), překypující hrou smyslů, světél a barev, zvuků a vůní, prvním zcela osobitým a jedinečným projevem českého impresionismu (*Květy intimních nálad a Z mého kraje*). Protesty proti „shrbenému žití“ i proti „básnílkování v nízkém letu“ zároveň svědčily o S. uměleckém i názorovém vyhraňování: objevuje se motiv otroků (v české poezii příznačný od konce 60. let) a s ním i vnitřní neklid, melancholie a touha po lidské vznešenosti (*Soucit i vzdor*). Ve významově neurčité poloze se zde projevil náznak symbolismu, zatímco přechod k němu se uskutečnil v lyrickoepické skladbě sedmi monologů nepojmenovaného hrdiny (*Zlomená duše*), rozdělené na dvě části intermezem *Smetanovo kvarteto Z mého života*. První s tradičním příběhem citové výchovy, představovaná jako stránky vytržené z deníku předčasně zemřelého přítele, má částečně autobiografické rysy; v druhé, zaměřené k společenským vztahům a tíhnoucí k symbolistické poetice v její pamfleticky exaltované složce (příznačně později pro verše S. K. Neumanna), se uplatňuje volný verš a s ním protispoločenské invektivy předrážděné duše trpce prožívající svůj lidský i národní úděl a vkládající naději v nové století a jeho mládež. V následující sbírce *Vybouřené smutky*, v prvním vydání obsahující patnáct rozsáhlejších básní, vyvstávají hlavní rysy S. sociálně filozofické a reflexivní poezie 90. let. Senzitivní básník, „vězeň své bolesti“, monumentalizující symbolikou včetně obrazů z dekadentní poetiky (poutník, satan) vznášející kruté obžaloby otročícího národa, literátů, literatury, filantropických dam, krajiny, v níž číhá hlad (stejného řádu je i S. výpad proti Mommsenovi, zařazený do 2. vydání sbírky). Na přelomu století se S. symbolistická poezie ustálila: tematicky přichýlením k přírodní lyrice a novým návratem do kraje mládí, v poetice

pak promítáním smyslově bohatého, reálnými detaily nasyceného obrazu přírody do silně stylizovaných, neurčitých, snově fantastických krajin. Těto metamorfózy reálného světa S. dosahoval pomocí zabstraktňujících personifikací, bizarních epitet a hlavně splývavou intonací, zdůrazňující hudebnost verše na úkor jeho významové stránky, dovedenou anakoluty a bezkontextovými slovy občas až k malé srozumitelnosti (*Ještě jednou se vrátíme*). Návrat z těchto „hor snů“ na zemi S. ztotožnil nejprve s neurčitými společenskými vizemi, výpravami za novým člověkem a lidstvím vůbec (*Údolí nového království*) a poté (zřejmě v souvislosti s bouřemi 1905 v Rusku) s revolučním vzdorem, s jehož nositeli se básník solidarizuje v jakémsi mlhavě vzpurném „my“; v duchu symbolistické šablony stojí v jeho čele postava Krista (*Dobrodružství odvahy*). Až v pamflet na potupné postavení Čech v monarchii pak přechází konfrontace domova se životem velkoměst Západu ve sbírce *Tři zpěvy dnešků i zítřků*. Radikální, byť dočasné přerušení symbolisticky zabstraktňujícího proudu S. poezie přinesl citový otřes z rozvratu manželství, který obdobně jako dříve u J. Vrchlického vyvolal oprostění verše i básnického jazyka a přivodil jeden z vrcholů S. tvorby (*Lyrická láska a života*). V nedlouhých strofách s krátkými verši a krátkými větami, zpravidla v hutných dramatických zkratkách, promluvila otevřená, častěji však v příběhu ztajená bolest. Analýzy různých vztahů dvou lidí, plné nervózního napětí, jsou přitom věleňovány do nadosobní polohy, aniž ztratily naléhavou konkrétnost výchozích prožitků. Erotické zklamání přitom přerostlo výchozí impulsy, promítlo se do celkové nedůvěry ke společnosti a vyvolalo (ne bez nárazek na rozpad České moderny) znovu pocit osamění. Návraty k symbolistické poetice už zdaleka nedosáhly dřívější intenzity. Sociální, přírodní i milostnou lyriku provázelo usilovné hledání životních jistot, zprvu jako takřka titánská touha po lidské velikosti, po vzácných osobnostech podpírajících svět (*Zápasy a osudy*), poslze jako rázný obrat k lidské družnosti a k očekávání „časů sklizně“. Ve víře v možnosti člověka lze vystopovat i vzdálenější ohlasy předválečné moderny (*Žně*), silnými novoromantickými rysy se naopak vyznačují tragické milostné příběhy (*Kniha baladická*). Oporou S. vlastenecké lyriky z dob 1. světové války se spolu s citovým zaujetím

znovu stala rozvinutá smyslovost, která vtiskla této převážně přírodní lyrice nevšední konkrétnost a věcnost, do jisté míry kontrastující s rétorikou veršů inspirovaných již vznikem samostatného státu (*Zpěvy domova*). S. poválečná poezie se ubírala dvojím směrem. Nejprve jako časová lyrika apostrofující nabytou svobodu a s notnou dávkou iluzí očekávající zrod nového souručenství lidí a vzývající očistnou sílu revoluce; současně se však básník děsí prolévání krve, jež ho naopak od ní odpuzuje. Druhým proudem S. pokračoval v lyrice přírodní, občas i reflexivní a milostné, z níž vyzařuje vnitřní rovnováha, pokora před zázrakem bytí, vitalistické okouzlení prostými jevy; doplňují ji reflexe o životě, včetně smíření se smrtí. Obě tendence někdy procházejí i jedinou sbírkou, rozdělenou ve dvě části už titulem (*Krvácející bratrství. Rozjímání ranní a navečerní*), nebo skládající se ze dvou oddílů uvnitř (*Básně nesobeckého srdce, Naděje i bolesti*); jindy vznikaly celistvé soubory aktuálních příležitostných veršů (*Jasná vidění*) a naopak veršů lyrických (*Básnířovo jaro, Drsná láska*). Stejně tak se v nich porůznu střídá dlouhý rétorický verš s písňovým rytmicky pravidelným veršem krátkým. Po S. smrti vytvořil A. Novák z veršů obdobných tvarů i tematického zaměření ještě dvě sbírky (*Hovory věcí, Za člověkem*), dále soubor epických básní tragického vyznění (*Poslední kniha básní epických*), K. Dobeš pak svazek časových veršů politických a sociálních včetně pamfletů a epigramů (*Píseň o rovnosti*). I S. rané povídky iniciovaly rychlou proměnu prózy na konci století a prostřednictvím subjektivace a lyrizace konstituovaly její impresionistickou a pak i symbolistickou podobu (*Povídky a menší črty*). Stopy obou poetik znamenaly i S. následující práce. Subjektivně laděný lyrický přírodní půdorys, skýtající prostor především pro niterné děje vyjevující se mnoha diskusemi protagonistů, charakterizuje romány soustředěné k analýzám rozporných typů současných intelektuálů, marně hledajících lidské i sociální zakotvení a troskotajících i v milostném vztahu (*Ivův román*). Pokusu o sociální román, „kronice osamělého studenta“ (*Výpravy chudých*), dodávají reálnější motivaci obsáhlé záběry života jihočeského maloměsta a v kontrastu k němu pražského intelektuálního prostředí, do nichž je zasazen příběh mladého radikálního nonkonformisty; zároveň se i zde projevil vliv S. veršů (inverzní slovosled, sym-

bolistická neurčitost obrazných pojmenování aj.). Uměleckou přesvědčivost posledního románu (*Tóma Bojar*), jehož hrdinou S. učinil podnikatele houževnatě prosazujícího obrodu jihočeského venkova proti představitelům církve a šlechty, oslabilo hlavně přímé promítnutí vlastních společenských ideálů do aktivní postavy, jež měla působit jako kladná protiváha dřívějších rozkolísaných intelektuálů. Povídky z posledního údobí obsahují kompozičně uvolněné a se značnou emocionální účastí podané profily jednotlivců zaskočených milostnou zradou, neopětováním citů nebo vypočítavostí (*O mlkování, lásce a zradě, Koloběh starostí a jiné povídky*). Vyvrcholením S. prozaického díla se stala novela *Pankrác Budecius, kantor*, v níž se autor osvobodil od životní tíhy a otevřel humor. Do vnějšího rámce 18. století zasadil jakýsi apokryf legendy: úsměvně idyllický až rokokově hravý příběh venkovského kantora, který byl za trest, že pro muzikantskou vášeň zanedbával manželku, donucen přijít o vdoveckou svobodu a znovu se pokorně oženit. Příležitostně S. publikoval rovněž články a glosy o literatuře a kultuře (zvláště vzpomínkové).

PSEUDONYMY: Ilja Georgov, Liboslav Krutihlav, zasloužilý okresní básník, Valburga Turková. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach akademického spolku Orličan (Rychnov n. Kn. 1909); Almanach na rok MCM (1899); Almanach secese (1896); sb. Budívoj (Čes. Budějovice 1917); Budoucnou (1919–20); Cesta (1918–23); Čas (1896, 1906–07, 1910, 1913, 1920); Časopis pokrokového studentstva (1904–07); sb. Černá hodinka (1892); Červen (1919); Čes. demokracie (1900); Čes. kultura (1912–14); Čes. osvěta (1916); Čes. revue (1903); Čes. Thalia (1888); Čes. knihovnictví (1900); Čes. slovo (1924–28, i Večerník Čes. slova); Českosl. republika (1920–22); Českosl. samostatnost (1924); Čes. svět (1921–24); sb. Čeští spisovatelé vdovám a sirotkům našich vojnů (1916); Dámské besedy (příl. Pařížských mód, 1896); Den (1920–21); Eva (1924); sb. F. X. Šaldovi k padesátinám (1918); Hlas národa (1890); Horkého týdeník (1909); Iskusstvo Slavjan (1923); Jevišťe (1920); Jihočes. kraj (Tábor 1914); Jihočes. přehled (Čes. Budějovice 1927); Jiskra (Tábor 1908); Kmen (1918); Kritika (1924); Kulturní zpravodaj (1926); Květy (1884–1915); Lid. noviny (1908–28, i příl. Večery); Lípa (1917–20); Lit. listy (1893); Lit. noviny (1927); Lit. rozhledy (1907–14, 1924); Lit. svět (1927); Lumír (1882–1921); alm. Lyrický rok 1913; Máj (1902–03, 1912); Májový list Českosl. sociálnědemokratické strany dělnické (1918); Májový list strany národně-socialistické (1921–27); Malý čtenář (1922); Moderní

revue (1894–1906); Moderní život (1903); Mor. revue (Brno 1899); Moravskoslezská revue (Mor. Ostrava 1908); Most (1921–22); alm. Na pomezí (Teplíce 1885); Národ (1918); Nár. kultura (1922–23); Nár. listy (1927); Nár. obzor (1908); Nár. osvobození (1924–27); Nebojsa (1918–20); Neodvislost (1917); Niva (1891–97); Niva (1921); Nové proudy (1893); Novina (1908–12); Nový kult (1897–1904); sb. Nůše pohádek 1 (1918); Obzory (1903–06); alm. Osení (1913); Osvěta (1892, 1912–18); Osvěta lidu (Hradec Král. 1924); Otavan (Písek 1916); sb. Padesát let Jaroslava Vrchlického (1903); Paleček (1886–87); Památník na oslavu šedesátiletého trvání gymnázia v Táboře (1922); Památník pelhřimovského gymnázia (1921); Pamětní list slavnosti Praha – Českým Budějovicům (1906); Pokrok (1885); Pokroková revue (1905–13); Poutník od Otavy (Písek 1885); Práce (1905–06); Prager Presse (1921–28); Pramen (1920–27); Právo lidu (1910–20, 1928); Pražská lid. revue (1905–11); Prémie Umělecké besedy na rok 1908; sb. První máj revolucionářů (1906); Přehled (1903); Přerod (1922–23); Rarach (1921); Rozhledy (1894–1901); Rozhledy lit. (1887); Rozpravy Aventina (1925–27); Rudé květy, pokr. Svět (1904, 1917); Ruch (1885–87); Samostatnost (1897, 1914); Sever a Východ (1925–28); Slavnostní list v upomínku na zábavy pořádané na ostrovech... (1887); Středa (1912); Střední škola (1923); Světozor (1883–93); Světozor (1924); Šibeničky (1); Šibeničky (1918–19); Švanda dudák (1887, 1891); Tempo (1927); Topičův sborník (1913–26); Tribuna (1919–22, 1924 příl. Tribuna literární a umělecká); Tvorba (1925); U domácího krbu (příl. Nových mód, 1889–91); U klavíru (1892); Venkov (1916–20); Vesna (Brno, Vel. Meziříčí 1892–94); Vojenské rozhledy (1923); Volné směry (1900–01, 1926); Výstavní almanach k Zemské jubilejní výstavě (1891); alm. Vzpomínáme Vás... (1913); Země (1921); Zlatá Praha (1885–1919); Zvon (1902–26); Ženský svět (1917–22); Život (1926); – posmrtně: Almanach Kmene 1930/31 (1930); Čes. slovo (1933–34); Lid. noviny (1928, 1934); Lumír (1934); Právo lidu (1936); Rozhledy (1936); Rozpravy Aventina (1928–34). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Realistické sloky (BB 1890); Květy intimních nálad (BB 1891); Z mého kraje (BB 1892; upr. vyd. 1910 in *Kniha prvního zaslíbení*); Soucit i vzdor (BB 1894; upr. a rozšíř. vyd. 1911); Zlomená duše (B 1896); Theodoru Mommsenovi (B b. d., 1897; od 1903 in *Vybouřené smutky*); Vybouřené smutky (BB 1897; rozšíř. vyd. 1903, dále rozšíř. 1922); Próza (PP 1898); Ještě jednou se vrátíme (BB 1900; upr. a rozšíř. vyd. 1912; oddíl Udolí nového království samost. 1924); Ivův román (1902); Hlad (B 1902); Balada o jednom člověku a jeho radostech (B b. d., 1902); Povídky a menší črty (1903, obs. též kn. Próza; 1927 s tit. *Kásta živořící a jiné prózy*); Výpravy chudých (R b. d., 1903); Tři zpěvy dnešků i zítřků (BB 1905); Dobrodružství odvahy (BB 1906); Lyrika lásky a života (BB 1907; rozšíř. vyd. 1912); O milkování, lásce a zradě 1, 2 (PP

1909); Zápasy a osudy (BB 1910); Kniha prvního zaslíbení (BB 1910; obs. přeprac. výběr ze sb. Realistické sloky, rozšíř. Květy intimních nálad, upr. Z mého kraje, nově První verše meditační); Tóma Bojar (R 1910); Žně (BB b. d., 1913); Kniha baladická (BB b. d., 1915; obs. i Baladu o jednom člověku a jeho radostech; B O vysvobození prince Jirky 1916 samost.); Pankrác Budecius, kantor (P 1916; 1920 in *Koloběh starostí a jiné povídky*); Zpěvy domova (BB b. d., 1918); K výročí 28. října (B 1919); Krvácející bratrství. Rozjímání ranní i navečerní (BB b. d., 1920; obs. i B K výročí 28. října); Koloběh starostí a jiné povídky (1920); Básníkovo jaro (BB b. d., 1921); Jasná vidění (BB 1922); Báseň nesobeckého srdce (BB 1922); Naděje i bolesti (BB 1924); Udolí nového království (BB 1924; pův. 1900 jako oddíl sbírky *Ještě jednou se vrátíme*); Drsná láska (BB 1927); – posmrtně: Hovory věcí (BB 1929, ed. A. Novák); Za člověkem (BB 1930, ed. A. Novák); Tři knihy básníka soumraku (1938, ed. A. Novák; obs. Hovory věcí, Za člověkem, nově *Poslední kniha básní epických*); Píseň o rovnosti (1951, ed. K. Dobeš). – *Výbory*: Výbor básní (b. d., 1910, ed. A. Novák); O. Březina, A. S., V. Dyk: Výbor z lyriky (1912, ed. M. Hýsek); O. Březina, A. S.: Výbor z lyriky (1923, ed. V. Zelinka); Bezruč – S. – Březina (1926, ed. K. Híkl); Poezie (1936, ed. A. Novák); Z básní A. S. (1941, ed. V. Mikota); Básně (1953, ed. L. Fikar a J. Janů); Vzdor a láska (1954, ed. J. Brabec a J. Zika); Zaniklý domov (1960, z próz, ed. K. Dobeš); Pozdrav bouřlivé noci (1964, ed. M. Červenka a J. Zika); Princezna Lyoleja (1975, ed. S. Zedníček); Když ona přišla na můj sad (1987, ed. A. Stich); Prodloužený úžas (1989, ed. M. Červenka); Vrchol lásky (1989, ed. J. Pelcl); Pláč houslí (2002, ed. M. Fikar). – *Souborná vydání*: Spisy A. S. (Hejda a Tuček, 1910–20, 13. sv.); Dílo A. S. (Aventinum, 1922–30, 22 sv.); Spisy A. S. (Melantrich, 1936–38, 20 sv., ed. A. Novák); Vybrané spisy A. S. (Českosl. spisovatel, 1959–62, 4 sv., ed. J. Brabec, Z. Trochová). ■ KORESPONDENCE: F. Roháček: Naše pošta (M. A. Šimáčkovi z 1895), Niva 5, 1894/95, s. 175; an. (S. K. Neumann): Vážený příteli... (Neumannovi z 1896), Almanach secese (1896, s. 45); an. (J. Herben): Nový román S. (redaktoru Času J. Herbenovi z 1904), Čas 1. 3. 1904; an.: Český umělecký svět pro královský hrad český (redaktoru Samostatnosti z 1907), Samostatnost 1907, s. 96; an.: Proti detektivním románům (redakci Nár. obzoru z 1910), Nár. obzor 9. 7. 1910; Vážený pane nakladateli (B. Tučkovi z 1915), in A. S.: Kniha baladická (1915); an.: Vážený pane redaktore (M. Novotnému z 1923), Zpravodaj Družstevní práce 1923, č. 5–6; an.: Dopis básníka A. S. mistru A. Jiráskovi k jeho 75. narozeninám (z 1926), NO 14. 8. 1926; Hn. (I. Herben): Duch a tělo (redakci Lid. novin z 1928), LidN 18. 8. 1928; -o. (M. Jirko): Zesnulý básník A. S. ... (České okresní péči o mládež v Ústí n. Labem z 1928), Čes. slovo 5. 9. 1928; K. Balmont: Imeni A. S. (K. Balmontovi z 1928), Poslednija novosti (Paříž)

6. 9. 1928; J. Skutil: A. S. bratřím Mrštíkům (Vilémovi z 1898, Aloisovi z 1914 a 1924), *Rozhledy* 1935, s. 156; J. Zika: Cítím, že moje loďka tone... (A. Heydukovi z 1885, s úryvky), in J. Zika, J. Brabec: A. S. (1953, s. 46); F. X. Šalda – A. S. Dopisy (vzáj. koresp., S. listy z 1902–24; 1967, ed. J. Zika); in F. Skácelík: Krásná setkání (Skácelíkovi z 1914 a 1918; 1970); J. Skutil: Z neznámých básní a z korespondence Josefa Chaloupky (Chaloupkovi z 1922), *Vlastivědná ročenka Okresního archivu v Blansku* 5 (1970, s. 65); -n (V. Hejn): K jubileu K. V. Raise (Raisovi z 1908), *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky* 1974, č. 1–2; R. Havel: Z korespondence bratří Mrštíků s A. S. (Vilémovi z 1897–1908, Aloisovi z 1914 a 1924), sb. *Lit. archiv* 19–20, 1984–85 (1987), s. 135; J. Opelík: Aféra z roku 1925: Karel Čapek a Česká akademie (K. Čapkovi z 1925), *Zpravodaj Společnosti bratří Čapků* 1988, č. 27. ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL:** Katalog obecní knihovny královského hlavního města Prahy (1902, s F. Blažkou; rozšřf. vyd. 1905). ■

BIBLIOGRAFIE: K. Nosovský: *Bibliografie A. S.*, *Lit. rozhledy* 13, 1928/29, s. 169; J. Kuncová: *Bibliografie díla A. S. a literatury o něm* (Měst. knihovna v Praze 1974, rozmnož.); A. Stich in A. S.: *Když ona přišla na můj sad* (1987). ■ **LITERATURA:** G. R. Opočenský: A. S. (b. d., 1908); L. N. Zvěřina: A. S. (b. d., 1919); F. X. Šalda: A. S. (1924) → *Studie z české literatury. Soubor díla* 8 (1961); V. Zelinka: A. S. (b. d., 1924); A. Novák: *Památce A. S.* (1934); V. Diviš: A. S. a rodný kraj (1934); J. Sova: *Ještě o Městské knihovně a také o lidech se zřetelem k prvému řediteli Městské knihovny pražské, básníku A. S. (1938)*; sb. *Pacov, město básníka A. S.* (1945, ed. A. Pittermann); J. Zika: *Knihovnické dílo A. S.* (1948); J. Zika, J. Brabec: A. S. (1953); sb. *Antonín Sovovi kytká polního kvítí v Pacova 1958* (1958, ed. L. Fikar); F. Branislav, J. Hájek: *Sovův Pacov 1958* (1958); J. Wagner: A. S. (1864–1928). *Literární pozůstalost LA Nár. muzea* (1962); E. Stejskalová, J. Bednář: A. S. v korespondenci s osobnostmi naší literatury (1988). ■ ● ref. Realistické sloky: -a- (A. Klášterský), *Světozor* 24, 1889/90, s. 251; M. (T. G. Masaryk), *Čas* 1890, s. 281; š. (J. Kuffner), *NL* 12. 4. 1890; *Mikromegas* (J. Vrchlický), *Lumír* 1890, s. 204 + (pseud. Halifax) *Hlas národa* 4. 5. 1890; R., *Čes. Thalia* 1890, s. 168; P., *Hlídká lit.* 1890, s. 269; B. Čermák, *ČČM* 1891, s. 76; F. Zákrejs, *Osvěta* 1891, s. 369 ●; ● ref. *Květy intimních nálad:* B. Čermák, *NL* 10. 10. 1891; jq., *Hlas národa* 15. 11. 1891; -a., *Niva* 1891, s. 320; K., *Lumír* 1891, s. 347; π, *Lit. listy* 13, 1891/92, s. 12, 34; F. Zákrejs, *Osvěta* 1893, s. 93 ●; ● ref. *Z mého kraje:* J. Karásek, *Lit. listy* 14, 1892/93, s. 105; -kč., *Světozor* 27, 1892/93, s. 238; an., *Čas* 1893, s. 211; an. (F. Roháček), *Niva* 1893, s. 127; F. Zákrejs, *Osvěta* 1893, s. 380 ●; ● ref. *Soucítí i vzdor:* J. Karásek, *Rozhledy* 3, 1893/94, s. 520; F. V. Krejčí, *Lit. listy* 15, 1893/94, s. 217; B. (T. G. Masaryk), *Naše doba* 1, 1893/94, s. 466; Jacques (J. Zyká Borotfinský), *NL* 22. 6. 1894; an. (A. Procházka), *MR* 1894/95, sv. 1, s. 23 ●; ***

(A. Procházka): K podobizně A. S., *MR* 1895/96, sv. 5, s. 185; ● ref. *Zlomená duše:* Kj. (F. V. Krejčí), *Rozhledy* 5, 1895/96, s. 379; -pp-, *Naše doba* 3, 1895/96, s. 563; J. Karásek, *Lit. listy* 17, 1895/96, s. 200 (k tomu reakce A. S., *Čes. stráž* 23. 5. 1896) → (zkráceno) *Impresionisté a ironikové* (1903); S. Bouška, *NŽ* 1896, s. 137; an. (J. Herben), *Čas* 1896, s. 164 ●; ● ref. *Vybouřený smutek:* P. Kunz (F. X. Šalda), *Lit. listy* 18, 1896/97, s. 205 → *KP* 3 (1950); F. V. Krejčí, *Rozhledy* 6, 1896/97, s. 561 ●; ● ref. *Próza:* P. Kunz (F. X. Šalda), *Lit. listy* 19, 1897/98, s. 181 → *KP* 4 (1951); Kj. (F. V. Krejčí), *Rozhledy* 7, 1897/98, s. 555; Z. (J. Laichter), *Naše doba* 5, 1897/98, s. 469; J. Karásek, *MR* 1898, sv. 8, s. 10 → (zkráceno) *Impresionisté a ironikové* (1903); Sk. (F. Skácelík), *Samostatnost* 1898, s. 82 ●; -al. (A. Vrzal): A. S., *Samostatnost* 1898, s. 125, 134; ● ref. *Ještě jednou se vrátíme:* J. Karásek, *MR* 1900/01, sv. 12, s. 100 → *Impresionisté a ironikové* (1903); L. (J. Lier), *Zvon* 1, 1900/01, s. 178; F. X. Šalda, *Čes. revue* 4, 1900/01, s. 735 → *KP* 5 (1951); F. V. Krejčí, *Rozhledy* 10, 1900/01, s. 389; V. Stein, *Obzor lit. a umělecký* 1901, s. 72 ●; ● ref. *Ivův román:* A. Novák, *Lumír* 30, 1901/02, s. 240; Jiří ze Lvovic (Karásek), *MR* 1901/02, sv. 13, s. 386 → *Impresionisté a ironikové* (1903); F. V. Krejčí, *Rozhledy* 12, 1901/02, s. 621; H. O. Lešovský, *Vlasť* 18, 1901/02, s. 763; T. A. (A. Procházka), *Obzor lit. a umělecký* 1902, s. 116 → *České kritiky* (1912); Dr. Skácelík, *Samostatnost* 1902, s. 102; α (J. Kamper), *Politik* 12. 2. 1902; K. Z. K. (Klíma), *LidN* 14. 5. 1902 ●; ● ref. *Balada o jednom člověku a jeho radostech:* K. Z. K. (Klíma), *LidN* 31. 12. 1902; Sk. (F. Skácelík), *Samostatnost* 1902, s. 521; F. X. Šalda, *Čes. revue* 6, 1902/03, s. 442 → *KP* 5 (1951); V. Dyk, *MR* 1902/03, sv. 14, s. 171; J. Rowalski (A. Bačkovský), *Lumír* 31, 1902/03, s. 172; S. (F. Sekanina), *Zlatá Praha* 20, 1902/03, s. 203; E. Sokol (K. Elgart Sokol), *Rozhledy* 13, 1902/03, s. 704; L. (J. Lier), *Zvon* 3, 1902/03, s. 518; E. Krásnohorská, *Osvěta* 1903, s. 266 ●; ● ref. *Povídky a menší črty:* V. Dyk, *Přehled* 1, 1902/03, s. 778; J. Rowalski (A. Bačkovský), *Lumír* 32, 1903/04, s. 192; an. (A. Procházka), *MR* 1903/04, sv. 15, s. 59; -ský, *Zvon* 4, 1903/04, s. 27; E. Sokol (K. Elgart Sokol), *Rozhledy* 14, 1903/04, s. 325; K. Z. K. (Klíma), *LidN* 13. 2. 1904; F. V. Vykoukal, *Osvěta* 1904, s. 370 ●; ● ref. *Výpravy chudých:* V. Dyk, *Přehled* 2, 1903/04, s. 98; J. Rowalski (A. Bačkovský), *Nová čes. revue* 1, 1903/04, s. 527; an. (A. Procházka), *MR* 1903/04, sv. 15, s. 204; -áský, *Zvon* 4, 1903/04, s. 418; an. (J. Vodák), *Čas* 17. 2. 1904 ●; Z. (J. Laichter): ref. *Povídky a menší črty, Ivův román, Výpravy chudých, Naše doba* 11, 1903/04, s. 312 → *Uměním k životu* (1919, s. tit. *Opravdovost v umění*); F. X. Šalda: A. S., *Přehled* 2, 1903/04, s. 329 a pokr. → *KP* 5 (1951); V. Č. (Červinka): A. S., *Zlatá Praha* 21, 1903/04, s. 225; A. Hodek: A. S., *Lit. listy* 1 (21), 1903/04, s. 189; ● ref. *Tři zpěvy dnešků i zítřků:* K. Z. K. (Klíma), *Rozhledy* 15, 1904/05, s. 110; an., *Lumír* 33, 1904/05, s. 534; r. (F. V. Krejčí), *PL* 30. 8. 1905; E. J. S., *Osvěta* 1905, s. 465; K., *Samostatnost* 1905, s. 173;

-inka (K. Červinka), Zvon 6, 1905/06, s. 14 ●; ● ref. Dobrodružství odvahy: SK. (F. Skácelík), Zlatá Praha 23, 1905/06, s. 215; J. Rowalski (A. Bačkovský), Lumír 34, 1905/06, s. 242; E. Chalupný, Přehled 4, 1905/06, s. 250 a pokr. → Studie o Otokaru Březinovi a jiných zjevech českého umění a filozofie (1912); V. Kol. (V. Červinka), Zvon 6, 1905/06, s. 429; V. O. (Otomar), Revue moravskoslezská 2, 1905/06, s. 163; α (J. Kamper), Politik 10. 4. 1906 ●; P. M. Haškovec: S. A., Vzdělání lidu 1906, s. 78 a pokr.; O. Theer: A. S., Lumír 35, 1906/07, s. 243; ● ref. Lyrika lásky a života: A. Novák, Přehled 5, 1906/07, s. 380; J. R. (A. Bačkovský), Rozhledy 17, 1906/07, s. 283; M. Marten, MR 1906/07, sv. 19, s. 204; H. J. (Jelínek), Lumír 35, 1906/07, s. 137; an. (J. Herben), Besedy Času 1907, s. 76; A. Pražák, NL 10. 5. 1907; H., Naše doba 15, 1907/08, s. 299; -a-, Máj 6, 1907/08, s. 107 ●; ● ref. O mlkovaní, lásce a zradě 1, 2: an. (M. Marten), MR 1908/09, sv. 21, s. 254; A. Novák, Přehled 7, 1908/09, s. 625; B. B-ová (Benešová), Novina 2, 1908/09, s. 629 a 3, 1909/10, s. 155; -il-, LidN 26. 2. a 10. 12. 1909; K. Sezima, Lumír 38, 1909/10, s. 241 → Podobizny a reliéfy (1919); B. Polan, Pokroková revue 6, 1909/10, s. 136 ●; R. (V. Červinka): ref. O mlkovaní, lásce a zradě a Zápasy a osudy, Zlatá Praha 27, 1909/10, s. 168; ● ref. Zápasy a osudy: K. Fiala, MR 1909/10, sv. 22, s. 276; B. B-ová (Benešová), Novina 3, 1909/10, s. 186; A. Novák, Přehled 8, 1909/10, s. 393; Tristan (S. V. Friedl), Zvon 10, 1909/10, s. 430; A. Drtíl, Stopa 1, 1910/11, s. 214 ●; ● ref. Tóma Bojar: A. Novák, Přehled 9, 1910/11, s. 415; -ejč- (J. Krejčí), Naše doba 18, 1910/11, s. 372; A. M. (Macek), Akademie 15, 1910/11, s. 223; B. B-ová (Benešová), Novina 4, 1910/11, s. 216; A. Procházka, MR 1910/11, sv. 23, s. 302; E. Sokol (K. Elgart Sokol), MSIR 7, 1910/11, s. 305; an., Čes. revue 4, 1910/11, s. 318; -der. (V. Dresler), Venkov 23. 2. 1911; K. (F. V. Krejčí), PL 16. 4. 1911; F. V. Vykoukal, Osvěta 1911, s. 303; K. Sezima, Lumír 40, 1911/12, s. 99 → Krystaly a průsvity (1929) ●; J. Menšík: Jihočeské problémy v díle A. S., Jihočes. kraj 1911, s. 15 a pokr. (i sep.); Ad. Veselý: Senzitiv básnického slova mluvy mateřské, MSIR 9, 1912/13, s. 20; F. X. Šalda: A. S., senzitiv a vizionář, Duše a dílo (1913); -der. (V. Dresler): A. S., Lit. rozhledy 1913, s. 1; ● ref. Žně: K. (F. V. Krejčí), PL 25. 12. 1913; F. X. Šalda, Čes. kultura 2, 1913/14, s. 119 → KP 9 (1954); A. Novák, Přehled 12, 1913/14, s. 231; B. Polan, Pokroková revue 10, 1913/14, s. 89; J. Mahen, LidN 18. 1. 1914 → (část) Za oponou umění a života (1961); F. V. Vykoukal, Osvěta 1914, s. 307; Ant. Veselý, Květy 1914, s. 233 ●; ● k padesátinám: A. Novák, Zlatá Praha 31, 1913/14, s. 235 → Zvony domova (1916); M. Marten, Květy 1914, s. 24; F. Sekanina, Zvon 14, 1913/14, s. 249; V. Dyk, Lumír 42, 1913/14, s. 179; R. Medek, tamtéž, s. 327 a pokr. → Dva hlasy. Březina a S. (1921); an. (J. Vodák), Čas 22. 2. 1914 (k tomu F. X. Šalda, Čes. kultura 2, 1913/14, s. 211 → KP 9, 1954); F. X. Šalda, NL 1. 3. 1914 → KP 10 (1957) ●; A. Novák: Básnická etika A. S., Přehled 12,

1913/14, s. 319 → Zvony domova (1916) a Česká literatura a národní tradice (1995); P. M. Haškovec: O postavách S., Jihočes. kraj 4, 1913/14, s. 286; ● ref. Kniha baladická: J. B. (Borecký), Topičův sborník 3, 1915/16, s. 284; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 16, 1915/16, s. 191; M. P., Naše doba 23, 1915/16, s. 545; an., Zlatá Praha 33, 1915/16, s. 192; an., Novina 1, 1915/16, s. 171; A. Novák, Lumír 1916, s. 121 ●; ● ref. Pankrác Budecius, kantor: K. (F. V. Krejčí), PL 17. 12. 1916; K. Sezima, Lumír 45, 1916/17, s. 214 → Podobizny a reliéfy (1919); K. Fiala, MR 1917, sv. 31, s. 32; F. V. Vykoukal, Osvěta 1917, s. 126 ●; A. N. (Novák): ref. O vysvobození prince Jirky, Lumír 45, 1916/17, s. 86; P. Eisner in Tschechische Anthologie. Vrchlický – S. – Březina (Lipsko 1917); ● ref. Zpěvy domova: A. Novák, Lumír 46, 1917/18, s. 511; J. B. (Borecký), Topičův sborník 5, 1917/18, s. 559; G. Pallas, Zlatá Praha 35, 1917/18, s. 607; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 18, 1917/18, s. 657; jv. (J. Vodák), LidN 25. 10. 1918; A. Vyskočil, Národ 1918, s. 538 → Kritikova cesta (1998); M. Novotný, Nové Čechy 1918, s. 378; K. Čapek, Červen 1, 1918/19, s. 227 → O umění a kultuře 1 (1984); F. Götz, Lípa 2, 1918/19, s. 92, 109; Z. Hásková, Ženský svět 1919, s. 25 ●; F. Schlé: Z mládí A. S., Štítný 1918, s. 22; J. Weinberger: Hudba v básnickém díle S., Kmen 2, 1918/19, s. 297, 308; ● ref. Krvácející bratrství: J. Vrba, Pramen 1920, s. 472; J. H. (Hora), PL 18. 7. 1920; A. Novák, Venkov 20. 7. 1920; J. V. Sedlák, Tribuna 22. 8. 1920; O. Šimek, LidN 12. 9. 1920; jeel (J. L. Fischer), Kmen 4, 1920/21, s. 394; B. Polan, Nové Čechy 4, 1920/21, s. 32; K. Hikl, Naše doba 28, 1920/21, s. 546; P. Eisner, Prager Presse 24. 4. 1921 ●; ● ref. Básníkovo jaro: A. M. Píša, Červen 1921, s. 355; P. Eisner, Prager Presse 2. 10. 1921; K. (F. V. Krejčí), PL 20. 11. 1921; J. V. Sedlák, Tribuna 20. 11. 1921; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 22, 1921/22, s. 68; A. Novák, Lumír 1922, s. 49; K. Č. (Čapek), LidN 6. 1. 1922 → O umění a kultuře 2 (1985); A. Vyskočil, Čes. revue 1922, s. 158 ●; ● ref. Koloběh starostí...: A. H. (Hartl), Most 1, 1921/22, s. 45; K. Sezima, Lumír 1922, s. 135 ●; ● ref. Jasná vidění: H. (A. Hartl), Most 1, 1921/22, s. 122; A. N. (Novák), LidN 11. 6. 1922 ●; J. O. Novotný: ref. Básníkovo jaro, Jasná vidění, Cesta 5, 1922/23, s. 305; ● ref. Básně nesobeckého srdce: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 23, 1922/23, s. 405; J. Krecar, MR 1922/23, sv. 38, s. 215; A. N. (Novák), LidN 4. 4. 1923 ●; R. Illový: Sociální poezie Sovova a Macharova, Akademie 27, 1923/24, s. 430; ● k šedesátinám: O. Fischer, Studentský časopis 3, 1923/24, s. 195 → Duše, slovo, svět (1965); M. Hýsek, Zvon 24, 1923/24, s. 309; M. Rutte, Cesta 6, 1923/24, s. 451; -vb- (V. Brtník), Topičův sborník 11, 1923/24, s. 232; K. (F. V. Krejčí), PL 24. 2. 1924; F. X. Šalda, Čes. slovo 24. 2. 1924 → KP 12 (1959); A. Novák, LidN 26. 2. 1924; jv. (J. Vodák), Českosl. samostatnost 26. 2. 1924; J. V. Sedlák, Čes. slovo 26. 2. 1924; J. Hora, RP 28. 2. 1924 → Poezie a život (1959); M. Pujmanová, Tribuna 23. 2. 1924, příl. Tribuna lit. a umělecká, č. 9 ●; E. Čenkov: Z dob prvního zaslíbení, Českosl. republika 24. 2. 1924;

- K. B. J. (Jirák): A. S. a česká hudba + Přehled hudebních děl komponovaných na básně A. S., Českosl. samostatnost 26. 2. 1924; Š. Jež: Národní a sociální myšlenka v posledních knihách S., Samostatnost 28. 2. 1924; F. Götz: S. duševní rytms, Českosl. samostatnost 20. 3. 1924; J. Borecký: Hrst vzpomínek na A. S., Otavan 1924, s. 38; Ant. Veselý in Listy autorům (1924); ● ref. Naděje i bolesti: A. Novák, Lumír 51, 1923/24, s. 159; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 24, 1923/24, s. 406; F. X. Šalda, Prager Presse 24. 2. 1924; J. Krecar, MR 1924, sv. 39, s. 254 ●; P. Eisner: S. cyklus Z mého kraje, RA 1, 1925/26, s. 4; M. Novotný: Lyrikovy romány, tamtéž, s. 99; V. Zelinka: U básníka A. S., RA 2, 1926/27, s. 121; J. Durych: Kus retrospektivy (A. S.), Rozmach 1927, s. 161 → Ejhle člověk (1928) a Polemiky a skandály (2002); J. L. Fischer: Pan Homais a Tóma Bojar, Jihočes. přehled 1927, s. 135; K. Balmont: Hudební nálady, RA 3, 1927/28, s. 203; ● ref. Drsná láska: jv. (J. Vodák), Čes. slovo 8. 5. 1927; J. Knap, Venkov 3. 6. 1927; P. E. (Eisner), Prager Presse 16. 7. 1927; J. V. Sedlák, Tribuna 7. 8. 1927; A. M. Píša, Jihočes. přehled 1927, s. 176 → Dvacátá léta (1969); A. N. (Novák), Lumír 54, 1927/28, s. 269; P. Fraenkl, Naše doba 35, 1927/28, s. 434 ●; ● nekrology: M. Jirko, Čes. slovo 17. 8. 1928 → Sedmero zastavení (1935, s. tit. Bolestný hrdina); A. N. (Novák), LidN 17. 8. 1928; K. Č. (Čapek), LidN 17. 8. 1928 → O umění a kultuře 3 (1986); J. Thon, NL 17. 8. 1928; J. Kopta a F. Götz, NO 17. 8. 1928; K. (F. V. Krejčí), PL 17. 8. 1928; P. Eisner, Prager Presse 17. 8. 1928; jk (J. Kodáček), Tribuna 17. 8. 1928; L. Suchý, Venkov 17. 8. 1928; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 18. 8. 1928; B. (B. Václavek), Rovnost 18. 8. 1928 → Literární studie a podobizny (1962); J. O. Novotný, Cesta 10, 1927/28, s. 702; J. Hora, Lit. noviny 1928, č. 15 + Kmen 2, 1928/29, s. 142 → oboje Poezie a život (1959); D. (M. Dvořák), Tvar 1928, s. 319; G. Preissová, Almanach ČAVU 1929, s. 164 ●; O. Jeremiáš: Česká hudba a A. S., Jihočes. přehled 1928, s. 193; B. V. (Vomáčka): A. S. a česká hudební moderna, LidN 18. 8. 1928; A. N. (Novák): Besedou u A. S., LidN 19. 8. 1928; V. Zelinka: Trocha vzpomínek na A. S., Nár. politika 21. 8. 1928; K. Balmont: Imeni A. S., Posledníja novosti (Paříž) 6. 9. 1928; O. Fischer: Citáty z básníka, PL 2. 9. 1928 + K poetice A. S., RA 4, 1928/29, s. 43 → Duše, slovo, svět (1965) + Březina a S., LidN 30. 3. 1929; J. Hora: A. S. a dnešek, LitN 1929, č. 5 → Poezie a život (1959); A. Novák in A. S.: Hovory věcí (1929); ● ref. Hovory věcí: G. (F. Götz), NO 22. 9. 1929; kp (J. Knap), Venkov 27. 9. 1929; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 5. 10. 1929; P. E. (Eisner), Prager Presse 31. 10. 1929; J. Münzer, LidN 2. 11. 1929; AMP (A. M. Píša), PL 8. 12. 1929; J. O. Novotný, Cesta 12, 1929/30, s. 47; P. Fraenkl, Naše doba 37, 1929/30, s. 184 ●; K. Sezima: A. S., in Masky a modely (1930); ● ref. Za člověkem: P. Fraenkl, Naše doba 37, 1929/30, s. 438; JBC (J. B. Čapek), Čin 1, 1929/30, s. 598; M. Rutte, NL 16. 3. 1930; G. (F. Götz), NO 23. 3. 1930; P. Eisner, Prager Presse 29. 3. 1930; AMP (A. M. Píša), PL 1. 5. 1930; -a. (J. Hora), LitN 1930, č. 7 ●; F. X. Šalda: ref. Hovory věcí, Za člověkem, ŠZáp 2, 1929/30, s. 307; P. Fraenkl: A. S., Čin 1, 1929/30, s. 639; F. Götz: Pád individualismu, in Básnický dnešek (1931); A. Novák: Ze vzpomínek na A. S., sb. Sedmdesát let Umělecké besedy 1863–1933 (1933, s. 195); F. X. Šalda: Některé problémy sovské, ŠZáp 6, 1933/34, s. 177; A. Klášterský in Vzpomínky a portréty (1934); ● k 70. výr. nar.: P. Eisner, Prager Presse 24. 2. 1934; G. (F. Götz), NO 25. 2. 1934; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 25. 2. 1934; V. Martínek, Moravskoslezský deník 26. 2. 1934 → Živné zdroje (1972); -á- (J. Rybák), Haló noviny 27. 2. 1934; O. Fischer, Prager Rundschau 1934, s. 241 ●; A. Novák: Impresionista?, LidN 25. 2. 1934; J. Hora: Hlas princezny Lyoleji, Čin 1936, s. 116; R. Illový: Proslovy A. S., Dělnická osvěta 1938, s. 308; ● k 10. výr. úmrtí: J. V. S. (Sedlák) a kp (J. Knap), Venkov 14. a 16. 8. 1938; A. Novák, LidN 16. 8. 1938; K. P. (Polák), PL 16. 8. 1938; F. Sekanina, Nár. politika 16. 8. 1938; J. Fučík, Tvorba 1938, č. 33 a pokr. → Stati o literatuře (1951) ●; K. P. (Polák): A. S. dnes, Nár. práce 26. 2. 1939; -f- (J. Fučík): Machar a S., Nová svoboda 2. 3. 1939 → Milujeme svůj národ (1948); J. Rosendorfský: A. S., L'Europa orientale 19, sv. 7–10 (Řím 1939, s. 360); J. B. Čapek: Jarní jeseň A. S., Zvon 41, 1940/41, s. 225, 245 → Záření ducha a slova (1948); P. Antošová: Několik poznámek sovských, sb. Morava Arnu Novákoví (1941); J. Kopecký: Lyrická minuta s básníkem, LidN 15. 8. 1943; V. Hánek: Lyrika lásky a života, Venkov 21. 12. 1943 + Básník soucitu a vzdoru, tamtéž 25. 2. 1944; B. Slavík: Nad dílem A. S., Nár. politika 26. 2. 1944; Z. Votava: Čtyři typy slavných studentů píseckého gymnázia, sb. 170 let píseckého gymnázia (1948, s. 72); B. Polan: K 20. výročí smrti básníkovy, LidN 15. 8. 1948; skn (F. Sekanina): O neznámé studentské veselohře básníka S., NO 15. 8. 1948 + Vzpomínka na A. S., LD 15. 8. 1948; J. Janů: S. Balada o jednom člověku a jeho radostech, Kytice 1948, s. 305; J. Polák: Valburga Tureková, zapomenutý pseudonym A. S., LF 1949, s. 99; K. Dobeš in A. S.: Píseň o rovnosti (1951); K. Svoboda: K S. básni Sloky spisovatelům, Čes. jazyk 2, 1951/52, s. 399; J. Janů: K dflu A. S., LitN 1953, č. 33 → A. S.: Básně (1953); L. Stehlík: Básník a domov, in A. S.: Z mého kraje (1954); J. Brabec in A. S.: Pankrác Budecius, kantor (1956) + A. S., LitN 1956, č. 3 + (šifra jb) A. S., LitN 1958, č. 26 + in A. S.: Básníkov jaro (1958) + in A. S.: Lyrika lásky a života (1958) + in A. S.: Básně (1958); J. Zika: Čeští básníci a A. S., NŽ 1958, s. 700; A. M. Píša in A. S.: Ještě jednou se vrátíme (1959) + in A. S.: Výpravy chudých (1960) → oboje Stopami poezie (1962, s. tit. Básník přírody a společnosti); K. Dobeš: Prózy A. S., in A. S.: Zaniklý domov (1960); J. Brabec in A. S.: Květy intimních nálad a jiné básně (1961) + in A. S.: Z mého kraje, Soucit i vzdor (1962); F. Kubka: Lyrika lásky a života, in Setkání s knihami (1963); K. Konrád: Básník lásky, soucitu a vzdoru, in Nevzpomínky (1963); M. Červinka in Český volný věš

devadesátých let (1963) + Rozhodující léta v díle A. S., in A. S.: Pozdrav bouřlivé noci (1964) → Symboly, písně a mýty (1966); J. Brabec: Osudy a zápsy A. S., LitN 1964, č. 8; K. Konrád: Básník našeho neklidu, Plamen 1965, s. 109; L. Stehlík: Krajinou básníkovou, in Země zamyšlená 2 (1966); O. Štorch-Marien in Sladko je žít (1966, zejména s. 160, 225) → Paměti nakladatele 1 (1992); J. Zíka: Dopisy F. X. Šaldy a A. S., in F. X. Šalda – A. S.: Dopisy (1967); Z. Kalista: A. S., in Tváře ve stínu (1969); F. Hrubín in Lásky (1969); O. Štorch-Marien in Ohňostroj (1969) → Paměti nakladatele 2 (1992); F. Skácelík in Krásná setkání (1970, s. 29); Z. Pešat in A. S.: Pankrác Budecius, kantor (1973); J. Hájek: Básnický prolog nového století, Tvorba 1974, č. 6 → Letorosty (1974); J. Nejedlá: Dobrodružství poezie, Lit. měsíčník 1974, č. 2; S. Zedníček in A. S.: Princezna Lyoleja (1975); J. Zíka: Otokar Březina a A. S., Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1978, s. 116; K. Boušek: Básníkovo vyznání rodné krajiny, in A. S.: Z mého kraje (1978); F. Buriánek: Ještě jednou se vrátíme, Z moderní české literatury (1980); J. Zambor in Ivan Krasko a poezia českej moderny (1981); J. Hrabák: Lidová balada – stále živý pramen naší poezie (Kniha baladická), in Úvahy o literatuře (1983); L. Stehlík: Několik sovětských marginálií, Lit. měsíčník 1983, č. 6; F. Buriánek: Básník soucitu a vzdoru, Čes. jazyk a literatura 1984, s. 216; J. Štěpánková: K prozaickému dílu A. S., ČLit 1984, s. 216; Z. Kovářová: A. S.: Vybouřené smutky, sb. Rozumět literatuře (1986); T. Vlček in Praha 1900 (1986, s. 28 a zejména 240); L. Soukup: M. Majerová uvádí v Pacově večer A. S., sb. Výběr z prací členů Historického klubu Jihočes. muzea v Čes. Budějovicích (1986, s. 131); A. Stich: S nadějí na nové návraty + Z běhu S. života a díla, oboje in A. S.: Když ona přišla na můj sad (1987); J. Janáčková: Rané trojcestí S. povídkáře, sb. Lit. archiv 19–20, 1984–85 (1987), s. 19 + Proměny vypravěče v lyrizovaném románu z počátku 20. století (Ivův román a Střibrný vítr), ČLit 1988, s. 446; M. Červenka: Při četbě S. básní, in A. S.: Prodloužený úžas (1989); J. Pelc: Vrchol lásky a ne-lásky, Kmen 1989, č. 8 → A. S.: Vrchol lásky (1989); J. Janáčková: Slohové proměny v próze A. S., in Román mezi modernami (1989) + Románová kronika (Výpravy chudých), Čtenář 1990, s. 270; M. Červenka: Významy a funkce verše v díle A. S., sb. Po zarostlém chodníčku. Jaroslavě Janáčkové k narozeninám (rkp. sb., 1990, s. 7) + (šifra mě) in Slovník básnických knih (1990, Ještě jednou se vrátíme, Lyrika lásky a života, Vybouřené smutky, Zlomená duše) + (pod vl. jm.) A. S., in Z večerní školy versologie 2 (1991); J. Karásek ze Lvovic in Vzpomínky (1994); D. Kšicová: Krajina duše. Básník a krajina v době secese – A. S. a Otokar Březina, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1994, č. 41; Z. Kožmín: Časový a prostorový model A. S., in Studie a kritiky (1995); M. Červenka: Zlomená duše, in Z večerní školy versologie 3 (1995); I. Slavík: A. S., in Tváře za zrcadlem (1996) + Modlitby básníků. A. S., Katol. týdeník 1996, č. 45;

H. Bednařková in Česká dekadence (2000); J. Svoboda: S. Zlomená duše a literární kontext 90. let, sb. Česká literatura na konci tisíciletí 1 (2001, s. 265) → Cesty a zastavení (2002); P. Kordík: Slovo a jeho zhudebnění: Prolog z Novákovy cyklu Údolí nového království, Hudební věda 2002, s. 245; J. Bláha: Jan Preisler – Josef Suk – A. S.: Kvalitativní proměna vztahu obsahu a formy v malířství, hudbě a poezii na přelomu 19. a 20. století, Ateliér 2003, č. 19; M. Krýza: Realistické sloky: První „velká“ sbírka A. S., Tvar 2004, č. 16; R. Novák in Hudba jako inspirace poezie (2005); M. Exner in Topos a topografie, Estetika 2005, s. 78; F. Všeticka in Možnosti Meleté. O kompoziční poetice české prózy desátých let 20. století (2005, s. 84).

zp

Ladislav Sova

* 20. 1. 1908 *Praha*

† 14. 6. 1977 *Třebotov u Zbraslavi*

Autor přírodní a reflexivní lyriky.

Otec byl truhlářským dělníkem. Obecnou školu a reálku S. navštěvoval v Praze-Vršovicích. Po maturitě (1921) krátce pobyl ve Francii (několikrát navštívil i Jugoslávii) a po návratu vstoupil do železničních služeb; působil jako výpravčí a jako komerční úředník ve stanicích Hluboká n. Vltavou, Pelhřimov, Hartenberg, Kraslice, Čes. Krumlov a Kadaň. Vojenskou službu absolvoval nejprve v Košicích, poté pokračoval ve škole pro záložní důstojníky v Praze a u pluku v Chustu na tehdejší Podkarpatské Rusi. Do učárny ředitelství státních drah v Praze přešel 1936 a odtud 1945 na ministerstvo dopravy do tiskové služby. Od 1953 žil v Radotíně, kam byl z ministerstva vyslán do výroby; pracoval nejdříve u firmy Janka a pak v expedici firmy Prefa. Byl členem Syndikátu čes. spisovatelů a literárního uměleckého sdružení Aktivisté; jeho spolková činnost však zůstala takřka beze stop. Zemřel v třebotovské nemocnici.

Od konce 20. let S. publikoval časopisecky především verše a jen ojediněle i drobné prózy. Jeho prvotina *Bílá paleta* byla inspirována dojmy z Dalmácie, aktuální citové okouzlení jižní krajinou a mořem doplňují reflexe tradice, zejména antické (řecké mýty, Aristofanes, úpadkový Řím) i různorodé podněty literární (F. Schiller, J. W. Goethe, Li Po). S. přitom obvykle zůstal u popisu – ať stavu duše, myslí, ne-